

XX.

Et Haandskrifts Historie.Ved *H. F. Rørdam.*

Blandt de haandskrevne Kilder til vor Kirkehistorie, som jevnlig ere benyttede af mig og andre, er et Hdskr. i Kallske Saml. 472. 4to. Det er en Kopibog, der indeholder kirkelige Sager fra Norge og Danmark i det 16de og 17de Aarhundrede. Sidst er Hdskr. benyttet af Prof. G. Storm i hans Udgave af Peder Clauson Friis's samlede Skrifter (se Indledn. S. LXXXI). Men det er ikke hidtil oplyst, fra hvem de haandskrevne Meddelelser, som Hdskr. indeholder, egentlig hidrøre. Da jeg i Anledning af Udgivelsen af »Danske Kirkelove« atter fik dette Hdskr. i Hænde, som allerede er omtalt af mig i Ny kirkehist. Saml. II, 448 (jvfr. V, 821 f.), blev det mig først klart, hvem de navnløse Optegnelser skyldes. En Bemærkning derom vil formentlig være velkommen for dem, der fremtidig maatte søge Oplysninger i dette Haandskrift.

Jeg antager nemlig, at alt, hvad Haandskriftets første 133 Blade indeholde, skriver sig fra M. Anders Christensen Arrebo, der begyndte sin Embedsbane 1608 som Præst ved Slotskirken i Kjøbenhavn, 1613 blev Slotspræst paa Frederiksborg, 1616 Sognepræst ved Nicolai Kirke i Kjøbenhavn, hvorfra han i Foraaret 1618 kaldtes til Biskop i Trondhjem. Den Meddelelse af sjælandske Synodalier, som Hdskr. indeholder, passer godt til denne Tidsorden i Arrebos Stillinger. Thi Synodalierne ende med Aaret 1617, og derefter begynder en Samling af Stykker vedrørende kirkelige Forhold i Throndhjems Stift. At Optegneren i Tidsrummet 1608—17 har været særlig kjendt med Forholdene i Sokkelunds Herred, til hvilket Kjøbenhavn den Gang regnedes, fremgaar formentlig deraf, at han har gjort følgende Optegnelser om de Herredskalenter, som forefaldt i dette Tidsrum (indførte som Randbemærkninger ved Synodalierne fra de paagjældende Aar):

- 1608. Ingen Calent holdet.
- 1609. Calent udi Gientofte 3. Jull. H. Niels Oelssøn.
- 1610 udi Taarnby 26. Junij, M. Claus Hanssen.
- 1611. Ingen Calent.
- 1612. Nulla synodus provincialis.
- 1613 wdi S. Nicolai sogn, M. Olaus Coccius, 6. Julij.
- 1614. Nulla Synodus propter inopinatum clariss. Dñi Episcopi mortem.
- 1615. Calent i Hellig giest sogn, M. Hans Bang.
- 1616. Calent i vor Frue sogn 11. Junij.
- 1617. Calent udi Oured Dammen, H. Christen Nielssøn 8. Julij.

Den Samling Kongebreve fra det 16de Aarhundrede angaaende kirkelige Sager, som Haandskriftet indeholder, er kjendelig hentet fra en skaansk Kilde, som endnu kan paavises i det Hdskr. i Ny kgl. Saml. 1128. 4to, der har ydet ikke faa Bidrag til »Kirkehistoriske Samlinger« (se t. Ex. N. kirkehist. Saml. II, 696 ff. K. Saml. 3. R. III,

159 ff. og flere Steder) samt til »Danske Kirkelove«. Da Arrebo havde sin Hustru fra Malmø, er det ikke usandsynligt, at han der har fundet en Del af det Materiale, han har indført i sin Kopibog, der kjendelig er indrettet til at være en Slags Haandbog for ham i hans praktiske Virksomhed.

Fra Tiden, da Arrebo blev afsat fra Bispeembedet i Trondhjem (1622), og til hans Død (1637) indeholder Hdskr. ikke noget. Men med Aaret 1638 begynder en ny Række Optegnelser, og den Mand, der fortsætter, er Arrebos Svigersøn, M. Peder Andersen Bredal, Sognepræst i Kjettinge i Musse Hrd. paa Laaland, der altsaa maa have arvet Kopibogen efter sin Svigerfader. Hans Optegnelser, der særlig oplyse de tunge Byrder, der lagdes paa Præsterne i Slutningen af Christian IV's og i Frederik III's Tid, række til henimod Slutningen af Aaret 1658 og bestaa for største Delen af Kongebreve samt Breve fra Lensmænd paa Aalholm og fra Biskoppen i Odense og Provsten i Musse Herred, M. Knud Lerke i Nysted. I »Danske Kirkelove« har jeg fundet Lejlighed til at benytte adskillige af de Stykker, som M. Peder Bredal har samlet. Et og andet deraf vil mulig paa anden Maade finde Anvendelse.
